

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Tiende Afdeling)

30. april 2025 *

[Tekst berigtiget ved kendelse af 8. juli 2025]

»Præjudiciel forelæggelse – forbrugerbeskyttelse – direktiv 93/13/EØF –
urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler – kreditaftale om lån optaget i fremmed valuta –
artikel 6 og 7 – urimeligt vilkår, som pålægger forbrugeren kursrisikoen – retsvirkninger af, at et
sådan kontraktvilkår erklæres urimeligt – kontraktens ugyldighed – virkningerne af, at aftalen
annulleres i sin helhed«

I sag C-630/23,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Kúria
(øverste domstol, Ungarn) ved afgørelse af 26. september 2023, indgået til Domstolen den
17. oktober 2023, i sagen,

ZH,

KN

mod

AxFina Hungary Zrt.,

har

DOMSTOLEN (Tiende Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, D. Gratsias, og dommerne E. Regan og B. Smulders
(refererende dommer),

generaladvokat: D. Spielmann

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

– ZH og KN ved ügyvéd L. Marczingós,

* Processprog: ungarsk.

- AxFina Hungary Zrt. ved ügyvéd G. Stanka,
- den ungarske regering ved M.Z. Fehér og K. Szíjjártó, som befuldmægtigede,
- Europa-Kommissionen ved P. Kienapfel og Zs. Teleki, som befuldmægtigede,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 1, stk. 2, artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT 1993, L 95, s. 29).
- 2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem på den ene side ZH og KB (herefter samlet »de to forbrugere«) og på den anden side AxFina Hungary Zrt. (herefter »AxFina«) vedrørende retsvirkningerne af ophævelsen af et vilkår vedrørende kursrisikoen i en leasingaftale i fremmed valuta indgået mellem AxFina og ZH (herefter »vilkåret om kursrisikoen«).

Retsforskrifter

EU-retten

- 3 21. og 24. betragtning til direktiv 93/13 har følgende ordlyd:

»[M]edlemsstaterne skal træffe de nødvendige foranstaltninger til at hindre, at der fastsættes urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem en forbruger og en erhvervsdrivende, og til at sikre, at de, hvis de alligevel findes, ikke binder forbrugeren, og at aftalen fortsat er bindende for parterne på samme vilkår, hvis den kan videreføres uden de urimelige vilkår.

[...]

[M]edlemsstaternes retsmyndigheder og administrative organer skal råde over tilstrækkelige og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige vilkår i forbrugeraftaler til ophør.«
- 4 Dette direktivs artikel 1, stk. 2, har følgende ordlyd:

»Kontraktvilkår, som afspejler love eller bindende administrative bestemmelser samt bestemmelser eller principper i internationale konventioner, som medlemsstaterne eller [Det Europæiske Fællesskab] er part i, bl.a. på transportområdet, er ikke underlagt dette direktivs bestemmelser.«
- 5 Nævnte direktivs artikel 6, stk. 1, foreskriver:

»Medlemsstaterne fastsætter, at urimelige kontraktvilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, i henhold til deres nationale lovgivning ikke binder forbrugeren, og at

aftalen forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår.«

6 Samme direktivs artikel 7, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne sikrer, at der i forbrugernes og konkurrenternes interesse findes egnede og effektive midler til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør.«

Ungarsk ret

Den tidligere civile lovbog

7 § 209/A i Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (lov nr. IV af 1959 om indførelse af den civile lovbog) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen (herefter »den tidligere civile lovbog«), bestemmer, at urimelige kontraktvilkår i de almindelige forretningsbetingelser i forbrugeraftaler, eller som den erhvervsdrivende har udarbejdet ensidigt, på forhånd og uden individuel forhandling, er ugyldige. I henhold til § 209/A kan ugyldigheden alene gøres gældende til fordel for forbrugeren.

8 I henhold til § 237, stk. 1, i den tidligere civile lovbog følger, at såfremt en aftale er ugyldig, genoprettes den situation, der bestod før indgåelsen af denne aftale.

9 Denne lovbogs § 237, stk. 2, har følgende ordlyd:

»Såfremt det ikke er muligt at genoprette den situation, der bestod før indgåelsen af den ugyldige aftale, kan retten fastslå, at aftalen skal opfyldes, indtil retten har truffet afgørelse. Retten kan fastslå, at nævnte aftale er gyldig, såfremt det er muligt at afhjælpe ugyldighedsgrunden, navnlig ved at afskaffe den uforholdsmæssige fordel, når der består et misforhold mellem parternes ydelser i et aftaleforhold, og når der foreligger åger. I sådanne tilfælde pålægges tilbagelevering af den udestående ydelse, i givet fald uden modydelse.«

10 Det fremgår af den nævnte lovbogs § 361, stk. 1, at enhver person, der opnår en økonomisk fordel på bekostning af en anden person, skal genoprette denne fordel.

11 Det fremgår af samme lovbogs § 363, at »[b]estemmelserne om besiddelse uden adkomst [...] finder anvendelse på tilbagebetaling af de formuefordele, der er forbundet med berigelsen, idet den tilbagebetalingspligtige kan kræve godtgørelse af nødvendige udgifter, der er blevet anvendt på godet.«

Lov DH1

12 § 3, stk. 1 og 2, i Kúriának a penzügyi intérimények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (lov nr. XXXVIII af 2014 om regulering af visse spørgsmål i tilknytning til afgørelsen truffet af

Kúria (øverste domstol) med henblik på ensretning af lovgivningen vedrørende låneaftaler indgået mellem kreditinstitutter og forbrugerne) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen (herefter »lov DH1«), fastsætter:

»1. Et vilkår i en låneaftale indgået med en forbruger, hvorefter kreditinstituttet beslutter, at det er køberkursen, der finder anvendelse ved frigivelse af midler beregnet til erhvervelse af den ejendom, der er genstand for låneaftalen eller leasingaftalen, er – medmindre der er tale om et individuelt forhandlet aftalevilkår – ugyldigt, når det er sælgerkursen eller enhver anden vekselkurs, som er forskellig fra den kurs, der er fastsat ved frigivelsen af midlerne, der finder anvendelse ved tilbagebetalingen.

2. Det vilkår, der i henhold til stk. 1 er ugyldigt, erstattes [...] med en bestemmelse om anvendelse af den officielle vekselkurs fastsat af Magyar Nemzeti Bank (Ungarns nationalbank) for den pågældende valuta både i forbindelse med frigivelsen af midlerne og ved tilbagebetaling (herunder betaling af månedlige ydelser og omkostninger og provisioner fastsat i fremmed valuta).«

Lov DH2

- 13 § 3, stk. 1, i Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (lov nr. XL af 2014 om de regler, der finder anvendelse på den opgørelse, der er omhandlet i lov nr. XXXVIII af 2014 om afklaring af visse spørgsmål i forbindelse med en afgørelse vedtaget af Kúria (øverste domstol, Ungarn) med henblik på ensartet fortolkning af civile retlige bestemmelser vedrørende låneaftaler indgået af kreditinstitutter og forbrugerne, samt vedrørende en række andre bestemmelser) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen (herefter »lov DH 2«), foreskriver følgende:

»I tilfælde af fuldbyrdelse af et vilkår, der er ugyldigt i henhold til § 3, stk. 1, [i lov DH1,] skal der til fordel for forbrugeren som overskydende beløb, der kan tilskrives en veksselforskel, tages hensyn til forskellen mellem det lånebeløb, der er ydet i henhold til dette vilkår, og det beløb, der følger af en omregning i henhold til stk. 2, og mellem de tilbagebetalingsbeløb, der er betalt i henhold til nævnte vilkår, og de beløb, der følger af en omregning i henhold til stk. 2.«

- 14 § 37, stk. 1, i lov DH2 er affattet således:

»Parten kan kun i forbindelse med de aftaler, der er omfattet af denne lovs anvendelsesområde, nedlægge påstand om, at retten fastslår, at aftalen eller nogle af dens bestemmelser er ugyldige – uanset årsagen til ugyldigheden – ved ligeledes at nedlægge påstand om, at den pågældende ret anvender retsvirkningerne af ugyldigheden, dvs. at aftalen erklæres for gyldig eller som havende virkning frem til datoen for afsigelse af afgørelsen [om ugyldighed]. [...]«

Lov DH7

- 15 § 3 i Egyes fogyasztói kölcsönszerződésekből eredő követelések forintra átváltásával kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2015. évi CXLV. törvény (lov nr. CXLV af 2015 om regulering af spørgsmål vedrørende omregning til forint af visse fordringer, der udspringer af låneaftaler indgået med forbrugere) i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten i hovedsagen (herefter »lov DH7«), bestemmer:

»Kreditinstituttet er forpligtet til

- a) at omregne sine fordringer i henhold til låneaftaler i fremmed valuta, der er omfattet af denne lov, til fordringer i forint (herefter »omregningen til forint«) i henhold til kapitel 4
- b) at omregne sine fordringer i henhold til låneaftaler i fremmed valuta, der er omfattet af denne lov, og som er indgået med forbrugere, og som allerede er blevet opsagt, til fordringer i forint i henhold til kapitel 5.«

- 16 § 9, stk. 1, i lov DH7 foreskriver følgende:

»En ændring af en låneaftale i fremmed valuta i henhold til dette kapitel må ikke ske til skade for den pågældende forbruger for så vidt angår rente-, gebyr- og omkostningsniveauet i forbindelse med transaktionen.«

- 17 Lovens § 12, stk. 1, har følgende ordlyd:

»Den vekselkurs, der anvendes ved omregning til forint, er den vekselkurs, som Ungarns nationalbank officielt fastsatte for valutaen den 19. august 2015.«

- 18 Nævnte lovs § 15, stk. 1, foreskriver:

»Fordringer i henhold til låneaftaler i fremmed valuta, som allerede er blevet opsagt, omregnes af kreditinstituttet til fordringer i forint i henhold til bestemmelserne i dette kapitel og til den vekselkurs, der er fastsat i artikel 12, stk. 1.«

Twisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

- 19 Den 21. juni 2007 indgik ZH med henblik på køb af et motorkøretøj en leasingkontrakt med AxFiná i fremmed valuta, nemlig i schweiziske franc (CHF), idet KN for sit vedkommende hæftede solidarisk for ZH's opfyldelse af sine kontraktlige forpligtelser. Parterne aftalte, at det i hovedsagen omhandlede lån skulle tilbagebetales i 120 faste månedlige afdrag i ungarske forint (HUF). Denne aftale indeholdt desuden vilkåret om kursrisikoen, hvorefter variationen i vekselkursen for denne fremmede valuta skulle afregnes ved aftalens udløb, og hvilket bevirkede, at den risiko, der var forbundet med den fremmede valutas stigning i forhold til den ungarske forint, fuldt ud blev båret af de to forbrugere.
- 20 Den 7. maj 2013 opsagde AxFiná den i hovedsagen omhandlede leasingaftale med øjeblikkelig virkning på grund af forsinket betaling, der kunne tilskrives de to forbrugere, idet hele den gæld, der var beregnet i ungarske forint, og som fulgte af denne aftale, var forfalden på én gang. I denne

gæld fradrog AxFina bl.a. det beløb, der fulgte af den i § 3, stk. 1, i lov DH2 omhandlede opgørelse, som overskydende beløb, der kunne tilskrives en vekselforskel som omhandlet i § 3, stk. 1, i lov DH1 samt det beløb, der hidrørte fra salget af det pågældende køretøj.

- 21 AxFina anlagde sag med påstand om, at såfremt det blev fastslået, at vilkåret om kursrisikoen var urimeligt, og at den nævnte aftale følgelig var ugyldig, skulle samme aftale erklæres gyldig med tilbagevirkende kraft fra datoen for dens indgåelse, og de to forbrugere pålægges in solidum at betale et beløb på 1 637 682 HUF (ca. 4 000 EUR) i hovedstol og morarenter. Af dette beløb skulle 972 960 HUF (ca. 2 250 EUR) betales som følge af kursrisikoen.
- 22 I sin dom fastslog den ret, der traf afgørelse i første instans, idet den fastslog, at den i hovedsagen omhandlede leasingaftale var ugyldig som følge af, at vilkåret om kursrisikoen var urimeligt, at de to forbrugere ikke desto mindre var forpligtede til at bære denne risiko i begrænset omfang. Med henblik herpå nedsatte den AxFinas fordring på grundlag af denne aftale, som den havde erklæret gyldig, med det beløb, som ZH havde tabt, sammenlignet med den situation, hvor den nævnte aftale ville have været i ungarske forint.
- 23 Den ret, der traf afgørelse i den appel, som de to forbrugere iværksatte til prøvelse af denne dom, stadfæstede sidstnævnte. Ifølge denne ret gjorde den i nævnte dom valgte løsning det muligt at fjerne den skade på forbrugernes interesser, der var forårsaget af vilkåret om kursrisikoen. Desuden udelukkede den uigenkaldelige karakter af de i nævnte aftale fastsatte ydelser, at den situation, som de nævnte forbrugere ville have befundet sig i, hvis vilkåret om kursrisikoen ikke havde eksisteret, kunne genoprettes.
- 24 Samme forbrugere har iværksat appel til prøvelse af appelaftagørelsen ved Kúria (øverste domstol, Ungarn), som er den forelæggende ret. I denne forbindelse har de bl.a. nedlagt påstand om, at der træffes en afgørelse, hvorved de frifindes i forbindelse med AxFinas oprindelige søgsmål, idet de med henblik herpå har gjort gældende, at udelukkelsen af den løsning, der består i at genoprette den situation, som de ville have befundet sig i, hvis vilkåret om kursrisikoen ikke havde eksisteret, er i strid med EU-retten, og at en domstol i øvrigt ikke har beføjelse til at ændre indholdet af dette urimelige vilkår.
- 25 Den forelæggende ret har anført, at den således skal tage stilling til, hvad der skal ske med en leasingaftale optaget i fremmed valuta, når et vilkår i denne aftale, hvorefter kursrisikoen fuldt ud bæres af den pågældende forbruger, anses for urimeligt på grund af utilstrækkelige oplysninger til denne forbruger om denne risikos art, og ophævelsen af dette vilkår, som definerer den nævnte aftales hovedgenstand, medfører, at aftalen bliver ugyldig i sin helhed.
- 26 I denne henseende har den forelæggende ret for det første forklaret, at retsvirkningerne af, at en aftale erklæres ugyldig i sin helhed, i henhold til ungarsk ret er reguleret i § 237, stk. 1 og 2, i den tidligere civile lovbog. I henhold til denne bestemmelse er de væsentligste og »ligeværdige« retsvirkninger af denne ugyldighed, at den oprindelige situation genoprettes, eller, hvis ugyldighedsgrunden kan fjernes, at det erklæres, at den pågældende aftale er gyldig ex tunc, idet denne gyldighed bl.a. kan fastslås, når det ikke er muligt at genoprette den situation, der bestod forud for aftalens indgåelse. Hvis en sådan erklæring om gyldighed heller ikke er mulig, vil den ret, for hvilken sagen er indbragt, erklære den nævnte aftale for at have haft virkning, indtil den traf sin afgørelse, og anordne tilbagebetaling af modværdien af den ydelse, der eventuelt ikke er blevet betalt.

- 27 Hvad navnlig angår aftaler, der er omfattet af anvendelsesområdet for lov DH1 og lov DH2, såsom den i hovedsagen omhandlede leasingaftale, kræver § 37, stk. 1, i lov DH2, at det lægges til grund, at konsekvenserne af en sådan aftales ugyldighed består i at erklære aftalen for gyldig eller i at fastslå, at den har virkning, indtil ugyldighedsafgørelsen blev truffet, og udelukker således, at den oprindelige situation genoprettes. På samme måde er det i ungarsk doktrin og retspraksis blevet lagt til grund, at det, henset til kreditaftaler og leasingaftalers art, ikke er muligt i tilfælde af sådanne aftalers ugyldighed at forestille sig en genoprettelse af den oprindelige situation.
- 28 I denne forbindelse er den forelæggende ret af den opfattelse, at selv om Domstolen flere gange, bl.a. i dom af 27. april 2023, AxFin Hungary (C-705/21, EU:C:2023:352), og af 15. juni 2023, Bank M. (Konsekvenser af en annullation af aftalen) (C-520/21, EU:C:2023:478), traf afgørelse om de retlige konsekvenser i forhold til direktiv 93/13 af et vilkårs urimelige karakter, hvis ophævelse medfører, at den pågældende aftale bliver ugyldig, vedrører den retspraksis, der følger af disse domme, ikke alle de relevante fortolkningsspørgsmål for så vidt angår den ungarske lovgivning og praksis og kan ikke i alle tilfælde forenes med disse.
- 29 I det foreliggende tilfælde bevirker anvendelsen af lov DH1 og lov DH2, at værdien af den ydelse, der skal leveres i henhold til den i hovedsagen omhandlede leasingaftale, altid kan beregnes enten i schweiziske franc eller i ungarske forint, selv om vilkåret om kursrisikoen er »uvirksomt«, hvilket gør det muligt for denne aftale fortsat at have virkning. Mere generelt ville en aftales ugyldighed i henhold til ungarsk ret ikke nødvendigvis medføre, at den er en nullitet, hvorfor det ville være en logisk ukorrekt konklusion at anse »restitutio in integrum« for at være den eneste mulige retsvirkning af en sådan nullitet.
- 30 Den forelæggende ret har i denne henseende fremhævet, at det ikke fremgår, at direktiv 93/13, som kun har gennemført en minimal harmonisering på området, regulerer spørgsmålet om, hvilke retsvirkninger der skal gælde i tilfælde af en aftales ugyldighed. Fastlæggelsen af disse konsekvenser henhører derfor under medlemsstaternes procesautonomi, med forbehold af den nationale domstols pligt til at sikre, at den pågældende forbruger i sidste ende befinder sig i den situation, som vedkommende ville have befundet sig i, hvis det vilkår, der er fundet urimeligt, aldrig havde eksisteret.
- 31 Den forelæggende ret ønsker således oplyst, om det ikke skal lægges til grund, at en aftale »kan opretholdes« uden de urimelige kontraktvilkår som omhandlet i artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, når en national domstol i tilfælde af, at denne aftale er ugyldig i sin helhed efter ophævelsen af et af dens vilkår, der er fundet urimeligt, i henhold til sin nationale lovgivning kan erklære den nævnte aftale gyldig med tilbagevirkende kraft fra datoen for dens indgåelse, således at det urimelige vilkår, som den indeholder, ikke indebærer nogen forpligtelse for den pågældende forbruger, mens de øvrige, ikke-urimelige vilkår i samme aftale fortsat binder parterne på samme måde.
- 32 En sådan løsning ville ikke indebære en kontraktændring, der er forbudt i henhold til retspraksis, for så vidt som vilkåret om kursrisikoen blev fjernet, og den i hovedsagen omhandlede leasingaftale kunne opretholdes uden dette vilkår. Aftalens art ville heller ikke blive ændret, idet den opgørelse, der blev foretaget på grundlag af den fremmede valuta, som lånet er optaget i, fortsat ville bestå, fordi det nu var kreditinstituttet, der kom til at bære kursrisikoen.
- 33 I øvrigt ville den afskrækkende virkning, der er forbundet med den rene ophævelse af det urimelige vilkår, sikres under overholdelse af princippet om sanktioners forholdsmæssighed, dvs. at det pågældende lån ville blive opretholdt til en rentesats, der var tilpasset den fastsatte

fremmede valuta, og som var gunstig for den pågældende forbruger, men uden at dette blev kompenseret gennem »erstatning« i forhold til den kursrisiko, som denne forbruger måtte bære, idet kreditinstituttet således ville være forpligtet til at tilbagebetale forbrugeren de beløb, der var blevet opkrævet i henhold til vilkåret om kursrisikoen.

- 34 For det tilfælde, at den fortolkning, som den forelæggende ret har foreslået, ikke er forenelig med EU-retten, anmoder den Domstolen om vejledning med hensyn til, hvilke retsvirkninger den direkte kan udlede af EU-retten i tilfælde af en ugyldig aftale, for så vidt som den i så fald finder det nødvendigt at foretage en fortolkning contra legem af den nationale lovgivning.
- 35 For det andet har den forelæggende ret anført, at den i hovedsagen omhandlede leasingaftale ligeledes er omfattet af anvendelsesområdet for lov DH7. I henhold til denne lov skal fordringerne i henhold til denne aftale for fremtiden omregnes til fordringer i ungarske forint på grundlag af den vekselkurs, som Ungarns nationalbank fastsatte den 19. august 2015 for den fastsatte fremmede valuta. I denne henseende fremgår det ikke af reglerne i eller bemærkningerne til lov DH7, at loven har til formål at afhjælpe nogen form for ugyldighed, idet lovgiver tværtimod generelt har villet fritage de berørte forbrugere for at skulle bære kursrisikoen for et stort antal gyldige aftaler i fremtiden.
- 36 Når dette er sagt, hælder den forelæggende ret til den opfattelse, at selv om kontraktvilkår, der afspejler bindende lovbestemmelser som dem, der er fastsat i lov DH7, ikke er underlagt bestemmelserne i direktiv 93/13, er denne lov ikke desto mindre i strid med dette direktiv, for så vidt som den bevirker, at den pågældende forbruger pålægges en vis kursrisiko, selv om denne forbruger skal fritages fuldstændigt herfor, således at den nævnte lov ikke skal finde anvendelse.
- 37 Under disse omstændigheder har Kúria (øverste domstol) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Er det korrekt at fortolke formuleringen »[aftalen] kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår« i artikel 6, stk. 1, i [direktiv 93/13] således, at en forbrugeraftale i fremmed valuta kan opretholdes uden en kontraktbestemmelse, som vedrører omfanget af hovedydelsen i henhold til kontrakten, og hvorved forbrugeren pålægges hele kursrisikoen, henset til at mekanismen for valutaomregning er reguleret i medlemsstatens nationale ret ved bindende retsforskrifter?

Er en retspraksis i en medlemsstat (på grundlag af en fortolkning af medlemsstatens nationale ret i lyset af direktivet, som overholder de fortolkningsprincipper, der er opstillet af Den Europæiske Unions Domstol), hvorefter det under hensyntagen til princippet om ugrundet berigelse

a) påbydes, at de beløb, som kreditgiveren har opkrævet i henhold til det kontraktvilkår, der er blevet erklæret urimeligt, skal tilbagebetales til forbrugeren (eller opgøres til fordel for denne), men dette påbud ikke indebærer en restitutio in integrum, eftersom en speciel bestemmelse i national ret udelukker denne mulige retsvirkning af ugyldigheden, og reglerne om ugrundet berigelse heller ikke finder uafhængig anvendelse, eftersom national ret ikke fastsætter denne retsvirkning af aftalens ugyldighed, men frigør forbrugeren fra de virkninger, der er særligt ufordelagtige for vedkommende, samtidig med at ligevægten mellem aftaleparterne genoprettes ved anvendelse af den primære retsvirkning, som medlemsstatens nationale ret fastsætter i tilfælde af ugyldighed, dvs. at aftalen erklæres gyldiggjort i den forstand, at de urimelige kontraktvilkår ikke medfører

nogen forpligtelse for forbrugeren, men at de øvrige (ikke-urimelige) elementer i aftalen (herunder renter i henhold til aftalen og øvrige omkostninger) forbliver bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, og

b) der, såfremt en gyldiggørelse ikke er mulig, fastsættes de retsvirkninger af ugyldigheden, at aftalen af hensyn til opgørelsen af mellemværendet erklæres gyldig, indtil der træffes afgørelse, og mellemværendet mellem parterne opgøres ved anvendelse af princippet om ugrundet berigelse, forenelig med artikel 1, stk. 2, artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13?

- 2) Kan det ved fastsættelsen af retsvirkningerne af en aftale, som er ugyldig af de anførte grunde, undlades at anvende en bestemmelse i medlemsstatens nationale ret, som trådte i kraft efterfølgende og fra dette tidspunkt indførte en obligatorisk omregning til forint, eftersom denne bestemmelse som følge af fastlåsningen af vekselkursen pålægger forbrugeren en vis del af kursrisikoen, på trods af at forbrugeren – på grund af det urimelige kontraktvilkår – burde være fuldstændig frigjort fra denne risiko?
- 3) Såfremt det i henhold til EU-retten ikke er muligt at fastsætte retsvirkningerne af ugyldigheden enten derved, at aftalen gyldiggøres, eller at den erklæres gyldig, hvilke retsvirkninger kan da på det tilsvarende fundament af retspraksis fastsættes contra legem uafhængigt af medlemsstatens nationale lovgivning om retsvirkningerne og alene på grundlag af EU-retten, henset til at direktiv 93/13 ikke fastsætter regler for retsvirkningerne af ugyldigheden?»

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første og det tredje spørgsmål

- 38 Det første og det tredje spørgsmål vedrører afgrænsningen i artikel 1, stk. 2, artikel 6, stk. 1, og artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 af de nærmere bestemmelser, hvorefter det skal vurderes, om det er muligt at opretholde en leasingaftale i fremmed valuta, med hensyn til hvilken det vilkår, der pålægger den pågældende forbruger at bære den med denne valuta forbundne kursrisiko fuldt ud, er blevet tilsidesat som urimeligt.
- 39 Det skal indledningsvis præciseres, at eftersom disse spørgsmål vedrører en aftale, der indeholder et vilkår, der er erklæret urimeligt i henhold til artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, forudsætter disse spørgsmål nødvendigvis, at dette vilkår er omfattet af dette direktivs anvendelsesområde og derfor ikke er undtaget herfra i henhold til direktivets artikel 1, stk. 2, som bl.a. udelukker kontraktvilkår, som afspejler love eller bindende administrative bestemmelser.
- 40 I denne henseende bemærkes, at selv om den forelæggende ret i forbindelse med det første spørgsmål har henvist til en »mekanisme[...] for valutaomregning[, der] er reguleret [...] ved bindende [love]«, er der intet i de sagsakter, som Domstolen råder over, der indikerer, at det nævnte vilkår, der vedrører kursrisikoen som sådan og ikke fremgangsmåden for valutaomregning, afspejler indholdet af sådanne bestemmelser, idet den forelæggende ret i øvrigt ikke har redegjort for grundene til, at det ikke desto mindre er nødvendigt, at Domstolen foretager en fortolkning af artikel 1, stk. 2, i direktiv 93/13.

- 41 Under disse omstændigheder skal det fastslås, at den forelæggende ret med det første og det tredje spørgsmål, som skal behandles samlet, nærmere bestemt ønsker oplyst, om artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, sammenholdt med direktivets artikel 7, stk. 1, skal fortolkes således, at denne bestemmelse gør det muligt at fastslå, at en leasingaftale i fremmed valuta, der er blevet ugyldig, efter at et vilkår, hvorved den pågældende forbruger pålægges den med den fremmede valuta forbundne kursrisiko, er blevet tilsidesat som urimeligt, kan »opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår« som omhandlet i førstnævnte bestemmelse, når denne aftale henhører under en national lovgivning, der som retsfølge af sådanne aftales ugyldighed fastsætter, at forbrugeren kun friholdes helt for de skadelige virkninger af det urimelige vilkår, imens gyldigheden og den bindende karakter af de øvrige elementer i den pågældende aftale bevares. Såfremt dette spørgsmål besvares benægtende, ønsker den forelæggende ret desuden oplyst, hvilke konsekvenser det tilkommer den at drage af samme aftales ugyldighed, idet det præciseres, at den i dette tilfælde finder sig foranlediget til at foretage en fortolkning contra legem af sin nationale lovgivning.

Muligheden for, at en aftale kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår

- 42 Det fremgår af fast retspraksis, at henset til den svagere stilling, som forbrugeren befinder sig i i forhold til den erhvervsdrivende, fastsætter artikel 6, stk. 1, første sætningsled, i direktiv 93/13, at urimelige kontraktvilkår ikke binder forbrugeren. Denne bestemmelse er en præceptiv bestemmelse, der har til formål at erstatte den formelle balance, som kontrakten indfører mellem medkontrahenternes rettigheder og forpligtelser, med en reel balance, der skal genindføre ligheden mellem parterne (dom af 9.4.2024, Profi Credit Polska (Genoptagelse af en sag, der er afsluttet ved en endelig afgørelse), C-582/21, EU:C:2024:282, præmis 72 og den deri nævnte retspraksis).
- 43 På grund af arten og betydningen af den offentlige interesse, som den beskyttelse, der er sikret forbrugerne, hviler på, pålægger direktiv 93/13, således som det fremgår af dettes artikel 7, stk. 1, sammenholdt med 24. betragtning hertil, i øvrigt medlemsstaterne at fastsætte egnede og effektive midler »til at bringe anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør« (dom af 9.4.2024, Profi Credit Polska (Genoptagelse af en sag, der er afsluttet ved en endelig afgørelse), C-582/21, EU:C:2024:282, præmis 73 og den deri nævnte retspraksis).
- 44 Med henblik herpå påhviler det de nationale retter at udelukke anvendelsen af urimelige kontraktvilkår, således at de ikke binder forbrugeren, medmindre forbrugeren gør indsigelse herimod (dom af 9.7.2020, Raiffeisen Bank et BRD Groupe Société Générale, C-698/18 og C-699/18, EU:C:2020:537, præmis 53 og den deri nævnte retspraksis).
- 45 Et kontraktvilkår, der er erklæret urimeligt, skal således principielt anses for aldrig at have eksisteret, hvorfor det ikke kan have nogen virkning over for forbrugeren. En retslig konstatering af, at et sådant vilkår er urimeligt, skal følgelig principielt have den virkning, at den retlige situation og de faktiske forhold, som forbrugeren ville have befundet sig i uden det nævnte vilkår, genoprettes (dom af 15.6.2023, Bank M. (Konsekvenser af en annulation af aftalen), C-520/21, EU:C:2023:478, præmis 57 og den deri nævnte retspraksis).
- 46 Den nationale rets forpligtelse til at forkaste et urimeligt kontraktvilkår, der pålægger betaling af beløb, der viser sig at være uretmæssige, medfører principielt en dertil svarende pligt til tilbagebetaling af de beløb, for så vidt som fraværet af en sådan virkning ville kunne tilsidesætte den afskrækkende virkning, som ved artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, sammenholdt med dette

direktivs artikel 7, stk. 1, er forbundet med konstateringen af, at et vilkår i en aftale, som en erhvervsdrivende har indgået med en forbruger, er urimeligt (dom af 15.6.2023, Bank M. (Konsekvenser af en annullation af aftalen), C-520/21, EU:C:2023:478, præmis 58 og den deri nævnte retspraksis).

- 47 Selv om nævnte direktivs artikel 6, stk. 1, første sætningsled, præciserer, at medlemsstaterne skal fastsætte, at urimelige kontraktvilkår ikke binder forbrugeren »i henhold til deres nationale lovgivning«, kan affattelsen i national lovgivning af den beskyttelse, som samme direktiv garanterer forbrugerne, imidlertid ikke ændre beskyttelsens udstrækning og dermed indholdet af denne beskyttelse (dom af 12.12.2024, Kutxabank, C-300/23, EU:C:2024:1026, præmis 160 og den deri nævnte retspraksis).
- 48 Selv om det tilkommer medlemsstaterne via deres nationale lovgivning at definere de nærmere bestemmelser for konstateringen af, at et kontraktvilkår er urimeligt, og for, hvordan de konkrete retsvirkninger heraf skal være, er det ikke desto mindre tilfældet, at en sådan konstatering skal kunne gøre det muligt at genoprette den retlige situation og de faktiske omstændigheder, som forbrugeren ville have befundet sig i, såfremt det urimelige vilkår ikke havde eksisteret, herunder retten til restitution af de beløb, som den erhvervsdrivende har erhvervet uberettiget på grundlag af det urimelige vilkår til skade for forbrugeren (dom af 25.4.2024, Caixabank (Forældelsesfrist), C-484/21, EU:C:2024:360, præmis 20 og den deri nævnte retspraksis).
- 49 I det foreliggende tilfælde fremgår det af den forelæggende rets forklaringer, at ungarsk ret for så vidt angår leasingaftaler i fremmed valuta, der indeholder et urimeligt vilkår vedrørende kursrisikoen, og som er blevet ugyldige som følge af ophævelsen af dette vilkår, såsom den i hovedsagen omhandlede, fastsætter en løsning, der består i en »gyldighedserklæring« eller en »erklæring om, at aftalen har virkning indtil den dato, hvor afgørelsen [om ugyldighed] træffes«, som det fremgår af § 37, stk. 1, i lov DH2. I denne forbindelse fastsætter § 3 i lov DH1 en valutaomregningsmekanisme, der kan sikre, at værdien af de ydelser, der skal leveres i henhold til den pågældende aftale, efter ophævelsen af det urimelige vilkår om kursrisikoen stadig kan beregnes.
- 50 Som den forelæggende ret har anført, tager den udgangspunkt i den forudsætning, at en sådan løsning overholder de krav, der følger af artikel 6, stk. 1, første sætningsled, i direktiv 93/13, som fortolket i den retspraksis, der er nævnt i denne doms præmis 42-48, for så vidt som denne løsning både gør det muligt fuldstændigt at fritage de berørte forbrugere for det urimelige vilkår om kursrisikoen i den aftale, som de har indgået, samtidig med at alle aftalens øvrige vilkår opretholdes, og idet den afskrækkende virkning, der er forbundet med ophævelsen af dette urimelige vilkår, sikres. Efter gennemførelsen af den nævnte løsning er det nemlig ikke længere disse forbrugere, men det pågældende kreditinstitut, der bærer de økonomiske konsekvenser af det urimelige vilkår, mens de nævnte forbrugere fortsat nyder godt af den gunstige rentesats, der er knyttet til den i nævnte aftale fastsatte fremmede valuta, og dette uden at der er behov for nogen ændring af samme vilkår.
- 51 De sagsakter, som Domstolen råder over, indeholder imidlertid ikke nogen oplysninger, der kan rejse tvivl om, hvorvidt et sådant resultat principielt er i stand til at sikre, at de beløb, som dette kreditinstitut uretmæssigt har modtaget på grundlag af samme urimelige vilkår, tilbagebetales til forbrugerne i overensstemmelse med denne bestemmelse.

- 52 Når dette er sagt, bestemmer artikel 6, stk. 1, andet sætningsled, i direktiv 93/13, at når de urimelige vilkår er tilsidesat, forbliver den pågældende aftale »bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår, hvis den kan opretholdes uden [disse] kontraktvilkår«.
- 53 I denne henseende er det korrekt, at artikel 6, stk. 1, andet sætningsled, i direktiv 93/13 ikke selv fastsætter kriterierne for muligheden for, at en kontrakt kan »opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår«, som omhandlet i denne bestemmelse, men overlader det til den nationale retsorden at fastslå kriterierne under overholdelse af EU-retten. Det er således principielt på baggrund af de kriterier, der er fastsat i national ret, at muligheden i en konkret situation for at opretholde en kontrakt, hvoraf visse vilkår er blevet erklæret ugyldige, skal undersøges (dom af 3.10.2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, præmis 40).
- 54 Desuden består formålet med artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 i at genskabe balancen mellem parterne, mens gyldigheden af aftalen i sin helhed principielt bevares, og ikke i at annullere alle aftaler, der indeholder urimelige vilkår (dom af 14.3.2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, præmis 40 og den deri nævnte retspraksis).
- 55 Det forholder sig ikke desto mindre således, at den skønsmargen, som medlemsstaterne råder over for så vidt angår fastsættelsen af de kriterier, der regulerer muligheden for, at en aftale kan opretholdes uden dens urimelige vilkår, er underlagt begrænsninger.
- 56 For det første følger det således af ordlyden af artikel 6, stk. 1, andet sætningsled, i direktiv 93/13, at den pågældende kontrakt principielt skal opretholdes uden nogen anden ændring end den, der følger af ophævelsen af urimelige kontraktvilkår, for så vidt som en sådan opretholdelse af kontrakten retligt set er mulig i overensstemmelse med reglerne i national ret, idet de nationale retter derfor kun er forpligtede til at undlade at anvende et urimeligt kontraktvilkår, således at det ikke binder den pågældende forbruger, men at de ikke har kompetence til at ændre vilkårets indhold (jf. i denne retning dom af 14.6.2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, præmis 65).
- 57 Domstolen har i denne sammenhæng fastslået, at hvis det stod en national retsinstans frit for at ændre indholdet af urimelige vilkår i en sådan aftale, ville en sådan adgang kunne skade gennemførelsen af det langsigtede mål, der er nævnt i artikel 7 i direktiv 93/13. En sådan adgang kunne nemlig bidrage til at ophæve den afskrækkende virkning over for erhvervsdrivende, der opstår ved helt og holdent at undlade at anvende sådanne urimelige vilkår over for forbrugerne, for så vidt som de erhvervsdrivende fortsat ville være fristede til at anvende disse vilkår, vel vidende, at den pågældende aftale, selv hvis disse vilkår skulle blive erklæret ugyldige, ikke desto mindre ville kunne tilpasses i nødvendigt omfang af den nationale ret, således at deres interesse på denne måde blev sikret (dom af 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria og Bankia, C-70/17 og C-179/17, EU:C:2019:250, præmis 54 og den deri nævnte retspraksis).
- 58 Såfremt den betingelse, der er nævnt i nærværende doms præmis 56, er opfyldt, skal muligheden for, at den omhandlede aftale i overensstemmelse med reglerne i national ret kan opretholdes uden de urimelige vilkår, for det andet efterprøves ved en objektiv tilgang (dom af 23.11.2023, Provident Polska, C-321/22, EU:C:2023:911, præmis 81 og den deri nævnte retspraksis). Situationen for en af aftaleparterne kan således ikke anses for at være det afgørende kriterium, der afgør aftalens videre skæbne (dom af 15.3.2012, Pereničová og Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, præmis 32).

- 59 Spørgsmålet er således, om den løsning, der er omhandlet i nærværende doms præmis 49 og 50, er i overensstemmelse med dette direktivs artikel 6, stk. 1, andet sætningsled, som fortolket i den retspraksis, der er nævnt i denne doms præmis 53-58.
- 60 Den forelæggende ret hælder til den opfattelse, at dette er tilfældet, for så vidt som det urimelige kontraktvilkår om kursrisikoen ifølge denne ret i det foreliggende tilfælde ganske enkelt fjernes fra den i hovedsagen omhandlede leasingaftale, således at dette vilkår ikke længere indebærer nogen forpligtelse for de to forbrugere. Denne aftale ville således kunne »opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår« som omhandlet i artikel 6, stk. 1, andet sætningsled, i direktiv 93/13 som følge af den omregningsmekanisme, der er fastsat i lov DH1 og lov DH2, og dermed »forblive bindende for parterne på i øvrigt samme vilkår« som omhandlet i denne bestemmelse.
- 61 En sådan tilpasning af den nationale lovgivning er imidlertid ikke i sig selv tilstrækkelig til at fastslå, at en aftale kan »opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår« som omhandlet i artikel 6, stk. 1, andet sætningsled, i direktiv 93/13.
- 62 Med henblik herpå skal det nemlig fastslås, at en sådan opretholdelse af den pågældende aftale retligt set er mulig, og at den ikke indebærer nogen anden ændring end den, der følger af ophævelsen af disse vilkår, således som det fremgår af den retspraksis, der er nævnt i denne doms præmis 56 og 58, idet opretholdelsen af denne aftale ellers ville være i strid med denne bestemmelse.
- 63 Når den forelæggende ret, som i det foreliggende tilfælde, allerede har fastslået, at et vilkår vedrørende kursrisikoen definerer den i hovedsagen omhandlede aftales hovedgenstand, og at ophævelsen heraf ville medføre denne aftales ugyldighed, forekommer opretholdelsen af aftalen imidlertid ikke retligt set mulig, hvilket det dog tilkommer denne ret at vurdere (jf. i denne retning dom af 5.6.2019, GT, C-38/17, EU:C:2019:461, præmis 43, og af 14.3.2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, præmis 52).
- 64 Domstolen har desuden fastslået, at en national domstol ikke kan afhjælpe en aftales ugyldighed som følge af, at et vilkår i aftalen er urimeligt, ved at erklære aftalen for gyldig og samtidig ændre aftalens valuta. Et sådant indgreb fra retsinstansens side ville i sidste ende svare til at ændre indholdet af dette vilkår (dom af 27.4.2023, AxFina Hungary, C-705/21, EU:C:2023:352, præmis 41).
- 65 I modsætning til, hvad den forelæggende ret har anført, drages denne vurdering imidlertid ikke i tvivl af de yderligere præciseringer som sammenfattet i denne doms præmis 49 og 50, som den forelæggende ret har fremlagt for så vidt angår en »gyldighedserklæring«, således som den har til hensigt at gennemføre den, og som retten, som den har anført, i givet fald kan erstatte med en »erklæring om, at aftalen har virkning indtil den dato, hvor afgørelsen [om ugyldighed] træffes«.
- 66 Eftersom en sådan løsning ifølge disse yderligere præciseringer i sidste ende medfører, at kursrisikoen og dens økonomiske konsekvenser, som oprindeligt påhvilede de berørte forbrugere i henhold til vilkåret om kursrisikoen, nu bæres af kreditinstituttet, må det konstateres, at disse nødvendigvis indebærer en ændring af dette vilkår.
- 67 Det følger heraf, at det ikke kan lægges til grund, at den omhandlede aftale kan »opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår« som omhandlet i artikel 6, stk. 1, andet sætningsled, i direktiv 93/13.

- 68 Domstolen har ganske vist fastslået, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13 i en sådan situation ikke er til hinder for, at en national ret under anvendelse af aftaleretlige principper ophæver det urimelige vilkår og erstatte det med en deklaratorisk bestemmelse i national ret eller en bestemmelse, der finder anvendelse efter fælles overenskomst mellem parterne i den pågældende aftale, i situationer, hvor konstateringen af, at det urimelige vilkår er ugyldigt, ville forpligte retten til at annullere aftalen i det hele, hvilket ville have særligt skadelige virkninger for forbrugeren og dermed straffe denne (jf. i denne retning dom af 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria og Bankia, C-70/17 og C-179/17, EU:C:2019:250, præmis 56, 59 og 64 og den deri nævnte retspraksis).
- 69 I denne henseende skal det fremhæves, at med henblik på vurderingen af de følger for forbrugeren, som tilsidesættelse af aftalen i sin helhed indebærer, som omhandlet i denne retspraksis, er den vilje, som forbrugeren har givet udtryk for i denne forbindelse, afgørende (dom af 8.9.2022, D.B.P. m.fl. (Realkreditlån optaget i udenlandsk valuta), C-80/21 – C-82/21, EU:C:2022:646, præmis 74 og den deri nævnte retspraksis).
- 70 I det foreliggende tilfælde, og endog uafhængigt af, om der findes en deklaratorisk bestemmelse i ungarsk ret eller ej, som finder anvendelse efter fælles overenskomst mellem parterne i den pågældende aftale som omhandlet i den nævnte retspraksis, har de to forbrugere imidlertid klart såvel for den forelæggende ret som i deres skriftlige indlæg for Domstolen givet udtryk for deres ønske om, at den i hovedsagen omhandlede leasingaftale annulleres i sin helhed. Under disse omstændigheder synes den betingelse om, at en tilsidesættelse af aftalen i sin helhed ville have særligt skadelige virkninger for forbrugeren, som skal være opfyldt, for at den nationale ret kan erstatte et vilkår, der er blevet tilsidesat som urimeligt, med en deklaratorisk bestemmelse i national ret, henset til den afgørende betydning af forbrugernes vilje, ikke at være opfyldt (jf. i denne retning dom af 8.9.2022, D.B.P. m.fl. (Realkreditlån optaget i udenlandsk valuta), C-80/21 – C-82/21, EU:C:2022:646, præmis 78).
- 71 For det andet har Domstolen fastslået, at artikel 7, stk. 1, i direktiv 93/13 ikke er til hinder for, at medlemsstaterne ved lov bringer anvendelsen af urimelige kontraktvilkår i aftaler, der indgås mellem forbrugere og en erhvervsdrivende, til ophør, samtidig med at gyldigheden af disse aftaler sikres, forudsat at den nationale lovgiver i denne sammenhæng skal overholde de krav, der følger af dette direktivs artikel 6, stk. 1 (jf. i denne retning dom af 14.3.2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, præmis 40 og 42, og af 29.4.2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, præmis 77 og den deri nævnte retspraksis).
- 72 Det synes imidlertid ikke at fremgå af de sagsakter, som Domstolen råder over, at der i det foreliggende tilfælde findes en sådan lovgivning for så vidt angår vilkåret om kursrisikoen, idet den forelæggende ret i denne forbindelse udelukkende har henvist til nationale lovgivninger om vilkår vedrørende kursforskellen, der har til formål at »fritage forbrugere for at skulle bære valutarisikoen for et stort antal gyldige aftaler i fremtiden«.
- 73 I denne henseende har Domstolen fastslået, at den omstændighed, at der foreligger en lovgivning, der har til formål at afhjælpe de problemer, der er forbundet med vilkårene om vekselkursforskelle, ikke har betydning for den prøvelse, der i henhold til direktiv 93/13 kan foretages i forhold til de øvrige vilkår i de omhandlede aftaler, såsom dem, der vedrører kursrisikoen (jf. i denne retning dom af 14.3.2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, præmis 46, og af 2.9.2021, OTP Jelzálogbank m.fl., C-932/19, EU:C:2021:673, præmis 45).

Konsekvenserne af, at en aftale ikke kan opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår

- 74 Hvad angår de konsekvenser, der skal drages af konstateringen af, at en aftale, der indeholder et urimeligt vilkår, ikke kan opretholdes uden dette vilkår som omhandlet i artikel 6, stk. 1, andet sætningsled, i direktiv 93/13, bemærkes, at det er korrekt, at direktiv 93/13 ikke udtrykkeligt regulerer de konsekvenser, som ugyldigheden af en aftale, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, har efter ophævelsen af de urimelige vilkår, som aftalen indeholder. Det tilkommer derfor medlemsstaterne at fastlægge de konsekvenser, som en sådan konstatering medfører, idet det forudsættes, at de regler, som de fastsætter i denne henseende, skal være forenelige med EU-retten og navnlig med de formål, der forfølges med dette direktiv (dom af 15.6.2023, Bank M. (Konsekvenser af en annulation af aftalen), C-520/21, EU:C:2023:478, præmis 64).
- 75 I denne sammenhæng henviste Domstolen imidlertid ligeledes til den afskrækkende virkning over for erhvervsdrivende, der opstår ved helt og holdent at undlade at anvende urimelige vilkår over for forbrugerne, idet denne manglende anvendelse skal medføre, at denne forbruger har ret til restitution af de beløb, som den pågældende erhvervsdrivende har erhvervet uberettiget på grundlag af sådanne vilkår. Domstolen har således fastslået, at for så vidt som fraværet af en sådan restituerende virkning ville kunne tilsidesætte denne afskrækkende virkning, skal en tilsvarende restituerende virkning anerkendes, når den urimelige karakter af vilkår i en aftale, der er indgået mellem en forbruger og en erhvervsdrivende, ikke alene medfører, at disse vilkår er ugyldige, men også at denne aftale er ugyldig i sin helhed (dom af 15.6.2023, Bank M. (Konsekvenser af en annulation af aftalen), C-520/21, EU:C:2023:478, præmis 65 og 66).
- 76 Det følger heraf, at foreneligheden med EU-retten af nationale regler, der regulerer de praktiske konsekvenser af, at en aftale om lån med pant i fast ejendom er ugyldig som følge af, at der foreligger urimelige vilkår, afhænger af, om disse bestemmelser dels gør det muligt at genoprette den retlige og faktiske situation, som den pågældende forbruger ville have befundet sig i, hvis denne aftale ikke havde foreligget, dels ikke bringer den afskrækkende virkning, der tilstræbes med direktiv 93/13, i fare (dom af 15.6.2023, Bank M. (Konsekvenser af en annulation af aftalen), C-520/21, EU:C:2023:478, præmis 68).
- 77 Med henblik på gennemførelsen af en sådan retlig og faktisk genoprettelse for så vidt angår en leasingaftale som den i hovedsagen omhandlede skal forbrugerne i første række i det mindste have ret til tilbagebetalingen af månedlige afdrag og omkostninger, der er betalt i forbindelse med opfyldelsen af denne aftale, og til betaling af morarenter til den lovbestemte sats regnet fra tidspunktet for betalingsanmodningen (jf. i denne retning med hensyn til en aftale om lån med pant i fast ejendom dom af 15.6.2023, Bank M. (Konsekvenser af en annulation af aftalen), C-520/21, EU:C:2023:478, præmis 74).
- 78 I det foreliggende tilfælde er det således ikke tilstrækkeligt alene at tilbagebetale de beløb, som det pågældende kreditinstitut har opnået på grundlag af vilkåret om kursrisikoen, til de to forbrugere, således som den forelæggende ret har foreslået, idet disse forbrugere derimod skal have ret til fuld tilbagebetaling af de månedlige afdrag og omkostninger, der er betalt i henhold til den i hovedsagen omhandlede leasingaftale.
- 79 [Som berigtiget ved kendelse af 8. juli 2025] Hvad i anden række angår den pågældende erhvervsdrivende, dvs. i det foreliggende tilfælde et kreditinstitut, kan dette ikke indrømmes en ret til at kræve en kompensation fra forbrugerne, der går ud over tilbageleveringen af den vare, der er stillet til rådighed for dem i forbindelse med opfyldelsen af leasingaftalen eller

tilbagebetalingen af den tilsvarende værdi, samt i givet fald ved betaling af morarenter. Den omstændighed, at dette kreditinstitut indrømmes en sådan ret og dermed retten til at modtage et vederlag for disse forbrugeres anvendelse af denne vare, ville nemlig bidrage til at eliminere den afskrækkende virkning for de erhvervsdrivende, som følger af annullationen af denne aftale (jf. i denne retning med hensyn til en aftale om lån med pant i fast ejendom dom af 15.6.2023, Bank M. (Konsekvenser af en annullation af aftalen), C-520/21, EU:C:2023:478, præmis 76 og 78).

- 80 Denne fortolkning drages ikke i tvivl af det af den forelæggende ret nævnte behov for at sikre, at »den pålagte sanktion [er] forholdsmæssig«. Domstolen har nemlig dels fastslået, at den omstændighed, at en aftale, i forhold til hvilken det er blevet fastslået, at et af vilkårene er urimeligt, erklæres ugyldig, ikke kan udgøre en sanktion, som er fastsat ved direktiv 93/13 (kendelse af 30.5.2024, Deutsche Bank Polska, C-325/23, EU:C:2024:453, præmis 74 og den deri nævnte retspraksis).
- 81 Dels bemærkes, at selv om formålet om at genoprette den retlige og faktiske situation, som forbrugeren ville have befundet sig i, såfremt det urimelige vilkår i den af sidstnævnte indgåede aftale ikke havde eksisteret, forfølges under overholdelse af proportionalitetsprincippet, kan dette princip kun være til hinder for, at aftalen i det hele erklæres ugyldig, hvis fastlæggelsen i henhold til en objektiv tilgang af de konsekvenser, der i henhold til national ret skal drages af konstateringen af, at et vilkår er urimeligt, for så vidt angår spørgsmålet om, hvorvidt den aftale, som det indgår i, fortsat består, ikke overlader nogen skønsmargen eller fortolkning til den nationale ret (jf. i denne retning dom af 23.11.2023, Provident Polska, C-321/22, EU:C:2023:911, præmis 85 og 86).
- 82 Under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede kan tilstedeværelsen af en sådan margen imidlertid udelukkes, således som det fremgår af denne doms præmis 67.
- 83 For så vidt som den forelæggende ret finder, at det i henhold til den nationale lovgivning er umuligt at gennemføre en retlig og faktisk genoprettelse af den situation, som de berørte forbrugere ville have befundet sig i, såfremt aftalen ikke var blevet indgået, medmindre den foretager en fortolkning contra legem af denne lovgivning, skal det bemærkes, at når Domstolens praksis således har givet et klart svar på et spørgsmål om fortolkning af EU-retten, skal denne retsinstans gøre alt, hvad der er nødvendigt, for at denne fortolkning gennemføres (dom af 10.3.2022, Grossmania, C-177/20, EU:C:2022:175, præmis 42).
- 84 Hvad i det foreliggende tilfælde angår bestemmelser i et direktiv er det korrekt, at disse ikke i sig selv kan skabe forpligtelser for private og derfor ikke som sådan kan påberåbes over for denne ved en national domstol (dom af 18.1.2022, Thelen Technopark Berlin, C-261/20, EU:C:2022:33, præmis 32 og den deri nævnte retspraksis).
- 85 Når dette er sagt, er princippet om overensstemmende fortolkning af national ret uadskilleligt forbundet med traktatens opbygning, idet traktaten giver de nationale retsinstanser mulighed for inden for rammerne af deres kompetence at sikre sig EU-retten fulde virkning, når de afgør den tvist, der er indbragt for dem (dom af 9.4.2024, Profi Credit Polska (Genoptagelse af en sag, der er afsluttet ved en endelig afgørelse), C-582/21, EU:C:2024:282, præmis 61).
- 86 I denne henseende har Domstolen gentagne gange fastslået, at en national ret, der er forelagt en tvist, hvori alene private er parter, er forpligtet til, når den anvender sine nationale bestemmelser, som er vedtaget med det formål at gennemføre de forpligtelser, der er fastsat i et direktiv, at tage samtlige bestemmelser i national ret i betragtning og i videst muligt omfang fortolke dem i lyset af

direktivets ordlyd og formål for at nå til en løsning, der er i overensstemmelse med det formål, der forfølges med direktivet (dom af 18.1.2022, Thelen Technopark Berlin, C-261/20, EU:C:2022:33, præmis 27 og den deri nævnte retspraksis).

- 87 Princippet om overensstemmende fortolkning af national ret er ganske vist underlagt visse begrænsninger. De nationale retters forpligtelse til at henholde sig til indholdet af et direktiv, når de fortolker og anvender de relevante nationale retsregler, begrænses således af generelle retsprincipper, og det kan ikke tjene som grundlag for en fortolkning contra legem af national ret (dom af 30.4.2014, Kásler og Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, præmis 65 og den deri nævnte retspraksis).
- 88 Domstolen har imidlertid ligeledes fastslået, at forpligtelsen til at foretage en overensstemmende fortolkning pålægger de nationale retter i givet fald at ændre en fast retspraksis, såfremt denne er baseret på en fortolkning af national ret, som er uforenelig med formålene med et direktiv, og af egen drift undlade at anvende enhver fortolkning anlagt af en højere retsinstans, som er bindende for disse i medfør af national ret, hvis denne fortolkning ikke er forenelig med det pågældende direktiv (jf. i denne retning dom af 24.6.2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, præmis 78 og den deri nævnte retspraksis).
- 89 En national retsinstans kan derfor ikke med rette antage, at det er umuligt for den at fortolke en national bestemmelse i overensstemmelse med EU-retten, alene som følge af den omstændighed, at denne bestemmelse stedse er blevet fortolket i en retning, som ikke er forenelig med denne ret (dom af 24.6.2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, præmis 79 og den deri nævnte retspraksis).
- 90 Såfremt en sådan umulighed godtgøres, skal de to forbrugere imidlertid i deres egenskab af parter, der har lidt skade som følge af den nationale lovgivnings uoverensstemmelse med EU-retten, kunne påberåbe sig den retspraksis, der følger af dom i sagen af 19. november 1991, Francovich m.fl. (C-6/90 og C-9/90, EU:C:1991:428), med henblik på i givet fald at opnå erstatning for det lidt tab (jf. i denne retning dom af 18.1.2022, Thelen Technopark Berlin, C-261/20, EU:C:2022:33, præmis 41 og den deri nævnte retspraksis).
- 91 Henset til samtlige ovenstående betragtninger skal det første og det tredje spørgsmål besvares med, at artikel 6, stk. 1, i direktiv 93/13, sammenholdt med direktivets artikel 7, stk. 1, skal fortolkes således, at denne bestemmelse ikke gør det muligt at fastslå, at en leasingaftale i fremmed valuta, der er blevet ugyldig, efter at et vilkår, hvorved den pågældende forbruger pålægges den med denne fremmede valuta forbundne kursrisiko, er blevet tilsidesat som urimeligt, kan »opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår« som omhandlet i førstnævnte bestemmelse, når denne aftale henhører under en national lovgivning, der som retsfølge af en sådan aftales ugyldighed fastsætter, at forbrugeren kun friholdes helt for de skadelige virkninger af det urimelige vilkår, imens gyldigheden og den bindende karakter af de øvrige elementer i aftalen bevares. I et sådant tilfælde, hvor nævnte aftale ikke kan opretholdes uden det nævnte vilkår, kræver de nævnte bestemmelser, at den retlige og faktiske situation for forbrugeren, som den pågældende ville have befundet sig i, hvis denne aftale ikke havde foreligget, genoprettes.

Det andet spørgsmål

- 92 Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om direktiv 93/13 giver en national domstol mulighed for at se bort fra en national lovgivning, der for så vidt angår leasingaftaler i fremmed valuta, der er omfattet af dette direktivs anvendelsesområde, fastsætter,

at det pågældende kreditbeløb omregnes til national valuta fra en dato, der er fastsat i denne lovgivning, med det formål for fremtiden at fritage forbrugere, der har indgået sådanne aftaler, for de økonomiske konsekvenser, der er forbundet med vilkåret om kursrisikoen i disse aftaler, uanset om disse aftaler er gyldige eller ej, når en sådan lovgivning indebærer, at disse forbrugere bærer en vis kursrisiko.

- 93 I denne henseende er det tilstrækkeligt at bemærke, at det, henset til besvarelsen af det første og det tredje spørgsmål, er ufornuddent at besvare det andet spørgsmål.

Sagsomkostninger

- 94 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Tiende Afdeling) for ret:

Artikel 6, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler, sammenholdt med forordningens artikel 7, stk. 1,

skal fortolkes således, at

denne bestemmelse ikke gør det muligt at fastslå, at en leasingaftale i fremmed valuta, der er blevet ugyldig, efter at et vilkår, hvorved den pågældende forbruger pålægges den med denne valuta forbundne kursrisiko, er blevet tilsidesat som urimeligt, kan »opretholdes uden de urimelige kontraktvilkår« som omhandlet i den første af disse bestemmelser, når denne aftale henhører under en national lovgivning, der som retsfølge af en sådan aftales ugyldighed fastsætter, at forbrugeren kun friholdes helt for de skadelige virkninger af det urimelige vilkår, imens gyldigheden og den bindende karakter af de øvrige elementer i denne aftale bevares. I et sådant tilfælde, hvor nævnte aftale ikke kan opretholdes uden det nævnte vilkår, kræver de nævnte bestemmelser, at den retlige og faktiske situation for forbrugeren, som den pågældende ville have befundet sig i, hvis denne aftale ikke havde foreligget, genoprettes.

Underskrifter